

ТЕРМІНИ ТА НОМЕНКЛАТУРНІ ОДИНИЦІ В НАУКОВИХ ТЕКСТАХ

Євтухов Д. О.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

This report is devoted to terms and nomenclature units in scientific texts. The report clarifies their role in scientific texts, the difference between these two concepts and why in general terms and nomenclature units are used.

Терміни й номенклатурні одиниці є невід'ємною частиною усіх наукових текстів, які існують взагалі. З одного боку, вони можуть ускладнити наше уявлення про щось, адже усі терміни вивчити неможливо, коли нам зустрічається невідоме слово, ми вже, не задумуючись починаємо «гугнити» його. Варто зазначити, що ця тема дуже популярна. Існує достатньо наукової літератури щодо нашої теми, цим питанням займались, наприклад І.В. Царьова, М. М. Шанський, М. Д. Степанова, І. І. Чернишова, В. М. Сергєєв, Н. М. Медведєва тощо

Для початку, давайте згадаємо, що ж таке термін й номенклатурна одиниця. Згідно з Академічним тлумачним словником (1970–1980), «термін – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо» [2].

Номенклатурна одиниця – це символічне, умовна назва словесно-буквеної чи цифрової структури, яка спеціально створюється на базі термінів денотативного типу[3].

Простим прикладом номенклатурної одиниці є літак АН-178, ISO 3166-1 «alpha-2» муз. медіатор MD 2, медіатор MD 3, камертон TF-288/a, камертон PP-100, блокфлейта DSR-351, гітара HW 220, гітара HW 300 NS, звукознімач single SP-001, звукознімач humbucker LP-001, модель струни Silver 203, модель струни 6C301 тощо. Саме чималими кількостями термінів й номенклатурних одиниць, науковий стиль тексту відрізняється від інших стилів.

Наявність у доповіді великої кількості термінів, номенклатур підкреслює ваш професіоналізм.

Професіоналізми – слова і мовленнєві звороти, характерні для людей певних професій. Оскільки професіоналізми вживаються на позначення спеціальних понять лише у сфері тієї чи іншої професії, ремесла, промислу, вони не завжди відповідають нормам літературної мови. Правила вживання термінів у ділових і наукових текстах:

- при наявності дублетів перевага віддається українському слову;
- в одному тексті синоніми чи дублети одночасно не вживаються;
- вживати в тій формі і значенні, що зафіксовані словником;
- вживати в значенні тієї галузі, для якої призначено текст;
- до рідко вживаних (незрозумілих) слід додавати пояснення.

На відміну від загальнолітературної, мова професійного спілкування вимагає однозначності тлумачення основних ключових понять, зафіксованих у термінах. Для будь-якої сфери діяльності це дуже важливо, оскільки неточне вживання того чи іншого слова може мати небажані наслідки. Цього можна легко уникнути, якщо вживати терміни лише в тій формі та значенні, які зафіксовані в словниках останніх видань. У множині термінів кожної галузі вирізняють дві складові частини: термінологію і терміносистему. Термінологія – це така підмножина термінів, яка відображає поняття, й утворились й функціонують у кожній галузі стихійно. На відміну від термінології, терміносистема – це опрацьована фахівцями певної галузі та лінгвістами підмножина термінів, яка адекватно й однозначно відображає систему понять цієї галузі [4].

Вперше поняття термінологія і номенклатура розмежував російський лінгвіст і літературознавець Г. Й. Винокур. Він зазначав: «Щодо номенклатури, то, на відміну від термінології, під нею треба розуміти систему абсолютно абстрактних й умовних символів, єдине призначення яких – дати максимально зручні з практичного погляду засоби для позначення предметів, речей без прямого стосунку до потреб теоретичної думки, яка оперує цими речами» [5]. При цьому, «чому предмет названий так, а не інакше, для номенклатурних позначень більш чи менш байдуже, тимчасом як для терміна, який прагне мати осмислену внутрішню форму, це дуже важливе питання».

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки. Науковий текст містить номінативні одиниці: терміни, професіоналізми й номенклатурні одиниці, які мають і подібні, і відмінні риси. Цей дослід дав змогу розібратися у тонкощах складання наукового тексту й поглибити наші знання щодо нього.

Література

1. Список фразеологізмів
https://uk.wiktionary.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA:%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%96%D0%B2_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8
2. Академічний тлумачний словник (1970–1980) 10, С. 88
3. Стаття про номенклатурні знаки http://vlp.com.ua/files/09_38.pdf
4. Стаття Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого <https://studfile.net/preview/5777194/>
5. Кореляція понять термін і номен в українській науково-технічній термінології [Термінологія.2012; №733](#): сс. 57 – 59